ARCHÍV

MEMORANDUM R. W. SETONA-WATSONA O POSTAVENÍ MAĎARSKEJ MENŠINY NA SLOVENSKU Z ROKU 1928

Meno Roberta Wiliamsa Setona-Watsona (1879-1951) známeho aj pod pseudonymom Scotus Viator je na Slovensku známe najmä v súvislosti s jeho knihou *Národnostná otázka v Uhorsku,*[1] v ktorej r. 1907 tento škótsky historik a slavista predstavil svetovej verejnosti slovenský problém a najmä odhalil brutálnu maďarizáciu nemaďarských národov, prípadne z jeho kníh a článkov o Slovensku a česko-slovenskom probléme.[2] Záujem R. W. Setona-Watsona o Česko-Slovensko a najmä o Slovensko bol naozaj hlboký a týkal sa predovšetkým postavenia národnostných menšín. V súvislosti s jeho návštevou Slovenska r. 1928 vzniklo tajné memorandum o situácii na Slovensku a postavení maďarskej menšiny určené pre prezidenta T. G. Masaryka, s ktorým sa Seton-Watson poznal už pred vojnou a ktorému za 1. svetovej vojny sprostredkoval aj prístup do britských diplomatických kruhov.[3]

O existencii tohto memoranda sa v čase vzniku nevedelo, lebo bolo označené ako dôverné. História jeho vzniku je spojená s Masarykovou žiadosťou, aby Seton-Watson, ako nestranný cudzinec, popísal pomery na Slovensku. Vyplýva to z listu, ktorý Seton-Watson poslal Masarykovi súčasne s memorandom zo škótskeho Kyle House na Isle of Skye (rodinný majetok Setona-Watsona) 5. 8. 1928. Seton-Watson tu píše: "Keď sme boli (t.j. Seton a jeho rodina - pozn. *J. R.*) nútení odmietnuť Vaše láskavé pozvanie na Moravu v júni, sľúbil som, že Vám pošlem príspevok o dojmoch zo Slovenska: a priložené memorandum je výsledok."[4] Z listu vyplýva, že jednu kópiu memoranda si vyžiadal aj minister zahraničia Eduard Beneš[5] a na okraji Masaryk ceruzkou urobil poznámku: "Má Beneš a Hodža."

Celé memorandum treba chápať v dobovom kontexte. Roku 1927 rozpútal anglický tlačový magnát lord Rothermere veľkú kampaň za revíziu trianonskej mierovej zmluvy, cieľom ktorej malo byť pripojenie rozsiahlych slovenských, juhoslovanských

---

1 SETON-WATSON, R. W.: Racial Problems in Hungary. London 1908. Neskôr vyšlo aj v inych jazykoch a r. 1913 aj v češtine - SETON-WATSON, R. W.: Národnostní otázka v Uhrách. Brno 1913.

2 SETON-WATSON, R. W.: The New Slovakia. Prague 1924. SETON-WATSON, R. W.: Nové Slovensko. Praha 1924. Slovenska sa týka aj zborník Slovakia then and now (Prague 1931). Zborník vyšiel aj v slovenčine pod názvom Slovensko kedysi a teraz (Praha 1931). Bibliografiu hlavných prác R. W. Setona-Watsona pozri v knihe SETON-WATSON, H.-SETON-WATSON, Ch.: The Making of a New Europe, London 1981, p. 443. Články o Slovensku uverejnil R. W. Seton-Watson v časopise The Spectator, 8. 6. 1907, 15. 6. 1907, 20. 7. 1907 a 14. 9. 1907. Išlo o polemiku s poslancom uhorského snemu grófom M. Esterházim, ktorý v článkoch v The Spectator z 13. 7. 1907 a 18. 8. 1907 popieral, že v Uhorsku by boli národnosti utláčané. Z korešpondencie Setona-Watsona a šéfredaktora časopisu The Spectator vyplýva, že ďalšie články redakcia odmietla uverejniť, lebo sa obávala súdnej žaloby zo strany uhorskej vlády. Porov. Archiv School of Slavonic and Eastern European Studies, London, Robert-William Seton-Watson's Papers, k.l. (Ďalej iba RW-SWP).

3 Príslušné dokumety publikoval R. W. Seton-Watson v knihách Europe in the Melting Pot, London 1919 a Masaryk in England, London 1943. Prvá kniha vyšla v češtine pod názvom Evropa v přerodu (Praha 1920).

4 Archiv Ústavu T. G. Masaryka, Praha. (Ďalej A ÚTGM), korespondence T. G. Masaryka, II-68.

5 SETON-WATSON, H.-SETON-WATSON, Ch.: c.d., s. 420.